

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ АУДИТОРСКИХ РАБОЧИХ ДОКУМЕНТОВ ПРИ АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ

Хасанова Насиба Толлибой қизи

Докторант Ташкентского государственного экономического университета

Аннотация. В данной тезисе изучаются вопросы совершенствования рабочих документов аудитора при проверке финансовой отчетности на основе международных стандартов.

Ключевые слова: существенность, документация, общая существенность, порог существенности, искажения.

Audit davomida amalga oshirilgan barcha jarayonlar hujjatlashtirilib boriladi. Shu jihatdan muhimlik darajasini aniqlash bilan bog'liq bo'lgan jarayonlar ham hujjatlashtirilib boriladi.

Muhimlik darajasini hujjatlashtirish ikkita bosqichdan iborat bo'ladi. Bular:

- muhimlikni hujjatlashtirish
- aniqlangan noto'g'ri ma'lumotlarni hujjatlashtirish.

Muhimlikni hujjatlashtirish. 320-sonli auditning xalqaro standartlarida “auditorlardan muhimlik summolari va ularni aniqlashda hisobga olingan omillarni hujjatlashtirishni talab qiladi”¹ deb ko'rsatib o'tilgan. Shuning uchun hujjatlar muhimlikni aniqlashda qabul qilingan qarorlar bilan birga korxonaning o'ziga xos holatlari qanday ko'rib chiqilganligi haqidagi tushuntirishni o'z ichiga oladi, jumladan:

- umumiy muhimlik;
- muhimlik chegarasi;
- operatsiyalarning alohida sinflari, hisob qoldiqlari yoki oshkor qilish uchun har qanday pastroq o'ziga xos muhimlik miqdori (va ushbu moddalar bo'yicha har qanday tegishli faoliyat muhimligi);
- noto'g'ri ma'lumotlarni qayd etish maqsadida aniq ahamiyatsiz deb hisoblangan summa; va
- guruh auditi bo'yicha, komponent auditorlari guruh auditi maqsadlari uchun audit yoki tekshiruv o'tkazadigan komponentlar uchun komponentning muhimligi. Komponentning muhimligini aniqlashni hujjatlashtirishga misol

Hujjatlar, masalan, muhimlik muhokama qilinadigan rejalashtirish yig'ilishining eslatmalarini o'z ichiga olishi mumkin. Hujjatlarning belgilangan formati yo'q - eng muhimi shundaki, u nafaqat miqdorlarni emas, balki muhimlikni aniqlash uchun auditorlarning mantiqiy asoslarini qayd etadi.

Agar umumiy muhimlik moliyaviy hisobotlardan foydalanuvchilarning, masalan, tahlilchilarning fikrlarini baholashni hisobga olsa, tegishli dalillar, masalan, tahlilchilar hisobotlaridan tegishli ko'chirmalar audit fayliga kiritiladi.

Agar audit davomida muhimlik qayta ko'rib chiqilsa (masalan, umumiy muhimlik dastlab prognoz ma'lumotlari asosida aniqlangan bo'lsa), tekshirish tafsilotlari audit faylida qayd etiladi. Bunga auditorlar tomonidan audit strategiyasi va rejasiga ta'sirini baholash hujjatlari kiradi.

¹ 320-sonli auditning xalqaro stanadartlari

Kerakli hujjatlarning hajmi muhimlik haqidagi mulohazalar murakkabligiga bog'liq - murakkabroq vaziyatlarda ko'proq tushuntirish kerak bo'ladi.

Auditorlar tegishli muhimlik ko'rsatkichlarining har biri hujjatlashtirilganligini ta'minlash uchun shablonni ishlab chiqishi mumkin. Biroq, muhimlikni aniqlashga xos bo'lgan professional mulohazalar tufayli, har qanday bunday shablon topshiriq guruhiga o'z qarorlarining o'ziga xos asoslarini yozib olish imkonini berishi muhim.

Aniqlangan noto'g'ri ma'lumotlarni hujjatlashtirish. Audit rejasida belgilangan aniq ahamiyatsiz chegaradan yuqori bo'lgan noto'g'ri ma'lumotlarni jamlash uchun foydalanilgan noto'g'ri ma'lumotlarning qisqacha mazmuni rahbariyatga xabar qilinadi va noto'g'ri ma'lumotlar tuzatilmagan darajada qolsa, u taqdimnomaga kiritiladi yoki unga ilova qilinadi.

Misol uchun muayyan sohalar uchun kamroq o'ziga xos muhimlikka ega bo'lgan sof aktivlardan umumiy muhimlik uchun mezon sifatida foydalanish Korxona ko'chmas mulkka investitsiya kompaniyasi bo'lib, uning strategiyasi birinchi navbatda ushbu mulklar qiymatining o'sishidan foyda olish uchun mulkni rivojlantirishdan iborat. Bundan tashqari, u ijara daromadini keltirib chiqaradi. Rahbariyat faoliyatining samaradorligini baholaydigan va yillik hisobotda e'tiborga olinadigan asosiy asosiy ko'rsatkich bu mulkning umumiy daromadi bo'lib, kapitalning o'sishi, shu jumladan mulkni tasarruf etishdan olingan daromadlar va yo'qotishlar, shuningdek, olingan ijara to'lovlari bilan bog'liq xarajatlar kamaytirilgan. Shuning uchun moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar uchun eng muhim ko'rsatkich bu investitsiya mulkning qiymati hisoblanadi. Natijada biz sof aktivlarni muhimlik uchun mezon sifatida tanladik va sof aktivlarning 1 foizidan foydalanamiz. Buni aniqlashda sifat omillarini ko'rib chiqdik, xususan, korxonaning bank krediti shartnomasidagi asosiy moliyaviy shart kredit qiymatiga nisbati hisoblanadi. Bu sof aktivlarning ahamiyatini kuchaytiradi, biroq shartnomadagi asosiy joyni hisobga olsak, biz sof aktivlarning 1% mos ekanligidan mamnunmiz. Asosiy e'tibor mulkning adolatli qiymatiga qaratilgan bo'lsa-da, moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar ijara daromadlari va tegishli xarajatlar nuqtai nazaridan moliyaviy natijalarni e'tiborsiz qoldirmaydilar, chunki u umumiy mulk daromadining kichik qismini tashkil qiladi. Shunga ko'ra, biz investitsiya mulki va investitsiya mulkidagi adolatli qiymat harakatidan tashqari, daromadlar va moliyaviy ahvol to'g'risidagi hisobotdagi moddalarga nisbatan pastroq o'ziga xos muhimlikni qo'llaymiz.

Mazkur namumaniy shakl korxonlarning moliyaviy hisobotlar auditida muhimlik darajasini aniqlashda va natijalarini rasmiylashtirilishida qo'llashimiz mumkin bo'ladi. Namunaviy shaklda dastlab muhimlikni maqsadi u nima sababdan aniqlanayotganligi keltirib o'tiladi va undan so'ng moliyaviy hisobotlar auditidan potensial foydalanuvchilar keltirib o'tiladi va ularning talablariga ko'ra tabiatiga ko'ra muhim bo'lgan ko'rsatkichlar va ular bo'yicha izohlar yoziladi.

Shundan so'ng umumiy muhimlik to'g'risida to'xtalib o'tiladi va korxona qaysi turdagi korxonaga mansubligi ya'ni maqsadi foyda olishni ko'zlagan tijorat korxonasimi yoki maqsadi foyda olishni ko'zlamagan notijorat korxonasi ekanligiga to'xtalib o'tiladi. Auditor tekshirilayotgan korxonaning faoliyatini tijorat yoki bo'lmasa notijorat faoliyati ekanligini tasdiqlashi shart. Sababi mazkur turda mansub bo'lgan korxonalarda miqdor jihatdan muhimlik darajasini aniqlash turli yo'llar bilan amalga oshiriladi. Xalqaro amaliyotdan kelib chiqib shuni alohida ta'kidlab o'tish lozimki, tijorat korxonlarida miqdor jihatdan muhimlikni aniqlashda ikkita ko'rsatkichda ya'ni soliq to'lugunga qadar bo'lgan foyda va jami aktivlar ko'rsatkichlari orqali aniqlansa, notijorat faoliyati bilan shug'ullanuvchi korxonalarda esa muhimlikni aniqlashda sotishdan tushgan sof tushum va jami aktivlar ko'rsatkichlari orqali aniqlanadi.

Auditorlik tashkilot nomi: _____

Tekshirilayotgan korxona nomi: _____

Maqsad. Umumiy muhimlik va muhimlik chegarasini belgilash to'g'irlanmagan va aniqlanmagan buzib ko'rsatishlarni qabul qilingan darajasiga tushirish talab qilishdan iborat.

Moliyaviy hisobotdan potensial foydalanuvchilar

Foydalanuvchilar	Foydalanuvchilarni qarorlarini o'zgartirishiga ta'sir etishi bilan bog'liq bo'lgan masalalar

Umumiy muhimlik(umumiy moliyaviy hisobot bo'yicha muhimlik)

Moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilarni fikrlarini ta'sir etmaydigan darajadagi moliyaviy hisobotda mavjudligi kutilayotgan xatoliklarning eng yuqori qiymati.

☐ Tijorat faoliyati

☐ Notijorat faoliyat

Muhimlik aniqlash davri	Muhimlik uchun asos bo'lgan ko'rastichlar	Hisobot yili	O'tgan yili	Muhimlik darajasi(%)	Muhimlik qiymati	Izohlar
Dastlabki bosqichda	Soliq to'lashdan oldingi foyda					
	Sotishdan tushgan sof tushum					
	Jami aktivlar					
Yakuniy bosqichda	Soliq to'lashdan oldingi foyda					
	Sotishdan tushgan sof tushum					
	Jami aktivlar					

Xulosa

Izohlar

O'tgan yil hisobda		
Dastlabki bosqichda		
Yakuniy bosqichda		

Izoh. Agar umumiy muhimlik qiymati o'tgan auditdagi muhimlik qiymatiga nisbatan past bo'lsa, bildiriladigan audit fikrida buzib ko'rsatishlar mavjudligini ifodalaydi va auditor buzib ko'rsatishlarni maqbul darajada tushirishi kerakligini anglatadi.

Auditorlik guruhi
rahbari

Imzo

1-rasm. Moliyaviy hisobot auditida muhimlikni hujjatlashtirishning namunaviy shakli²

² Muallif tomonidan tizimlashtirilgan

Bundan tashqari auditor miqdoriga ko'ra muhimlik darajasini dastlabki va yakuniy bosqichlarda o'tgan yili va joriy yil hisobida amalga oshirishi tavsiya etiladi. Chunki biz bilamizki hisobotlar o'sib borish tartibida amalga oshiriladi, shu sababli auditor o'tgan yili auditida muhimlik darajasini o'rganib bu yildagi muhimlikni solishtiradi agar umumiy muhimlik qiymati o'tgan auditdagi muhimlik qiymatiga nisbatan past bo'lsa, bildiriladigan audit fikrida buzib ko'rsatishlar mavjudligini ifodalaydi va auditor buzib ko'rsatishlarni maqbul darajada tushirishi kerakligini anglatadi.

Eslatma sifatida shuni alohida qayd etib o'tish lozimki auditor o'tgani yili auditida aniqlangan muhimlik ko'rsatkichlarini o'tgani yili audit materiallaridan foydalanishi mumkin, agar korxona o'tgani yili auditdan o'tmagan bo'lsa u holda auditor o'tgan yili uchun ham muhimlik darajasini aniqlash taqozo etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. 320-sonli AXS Auditni rejalashtirish va o'tkazishda muhimlik
2. Audit and assurance F8 Kaplan publishing 2023
3. Dusmuratov R.D. Audit asoslari. – T.: “O‘zbekiston Respublikasi Milliy ensiklopediyasi” nashriyoti, 2003. -612 b
4. To'laxo'jayeveva M. “Korxona moliyaviy ahvoli auditi”. Iqtisodiyot va huquq dunyosi nashriyoti 1996 yil

• POLOGNE • POLEN

POLAND